

*Amanda Nanor, barnboksbibliotekarie och Freja Svensson på Åstorps bibliotek.
Foto: Sandra Svensson*

Bokstart på Bibblan – Ett projekt för de små barnens läsning

AMANDA NANOR

Amanda Nanor jobbar som barnbibliotekarie på Åstorps bibliotek. Sen examen 2015 har hon arbetat med fokus mot de yngre barnen på både Helsingborgs stadsbibliotek och nu i Åstorp. Sagostunder, minibio och öppen verksamhet är det främsta fokuset, med målet att öka läslusten och glädjen att besöka biblioteket för små barn och föräldrar.

Bokstart på Bibblan – Ett projekt för de små barnens läsning

Amanda Nanor, Åstorps bibliotek

Vid årsskiftet 2017 blev jag anställd som barnbibliotekarie i Åstorps kommun, och ganska snart i min tjänst såg jag att de små barnen var en målgrupp som fick väldigt lite fokus på biblioteken i kommunen. Det fanns bara en aktivitet, minibio-visningar, och en barninriktad bibliotekarie, något som inte var tillräckligt för att locka barn och föräldrar till att besöka biblioteket.

Ungefär samtidigt erbjöds det möjlighet att delta i en forskningscirkel via Region Skåne, gärna med fokus på Bokstart och de små barnens läsning. Detta med Bokstart var ett nytt ämne för mig men det behövdes en insats för de små barnen, så jag valde detta som fokusämne. Därigenom blev Åstorp en av Skånes pilotkommuner för Bokstart.

Bokstart i korta drag

Bokstart är ett projekt för att främja de små barnens läsning i hemmet med föräldrarna, på BVC och förskolor. Det har funnits sedan 1990 och startade i Storbritannien, då under namnet Bookstart¹. Även i länder som Danmark, Nederländerna² och Japan³ har Bokstart etablerats och varit framgångsrikt.

I Sverige är Bokstart ett ganska nytt fenomen. Under 2015 valde man att starta i form av pilotprojekt i ett antal kommuner i landet. Några exempel är Landskrona och Göteborg, där man använde sig av den danska modellen med hembesök, något som även här blev väldigt lyckat.

Sedan 2017 är Bokstart ett regeringsuppdrag i Sverige som skall genomföras och satsas på i alla kommuner. I Skåne är det sagt att inom en treårsperiod, med start 2018, så ska alla 33 kommuner vara delaktiga på något vis i Bokstart.

Åstorp som kommun

Åstorps kommun är en relativt liten kommun belägen i nordvästra Skåne. Invånarantalet ligger just nu på 15 749 personer. En stor del av de infödda Åstorps-borna väljer att flytta till de större närliggande kommunerna, främst den yngre generationen, och det är en majoritet av befolkningen som inte har eftergymnasial utbildning. Mellan åren 2015-2017 hade antalet utlandsfödda ökat i kommunen, på grund av den stora flyktingvågen som var 2015.

1 <http://www.kulturradet.se/bokstart/Nyheter/2017/Bookstart-i-Storbritannien/>

2 <http://www.kulturradet.se/bokstart/Nyheter/2017/Boekstart-i-Nederlanderna--Bebisar-alskar-bocker/>

3 <http://www.kulturradet.se/bokstart/Nyheter/2017/Bookstart-i-Japan/>

Trots det ringa antalet invånare så erbjuds det ett huvudbibliotek och tre filialer i kommunen, utöver skolbiblioteken på de nio kommunala skolorna. Dock är några av filialerna integrerade skol- och folkbibliotek. Detta betyder att barnen från förskoleklass till nionde klass i kommunen ser ett bekant ansikte oavsett om de besöker skol- eller folkbiblioteken.

Barnaktiviteter på biblioteket

Barnen i kommunen har tyvärr varit en mindre prioriterad målgrupp på biblioteken, trots att de är prioriterade enligt bibliotekslagen⁴. De få aktiviteter som regelbundet har funnits, utöver lovverksamhet, är endast minibio-visningar, både för förskolor och för allmänheten.

Brist på tid och pengar har bidragit till att det inte lagts mer resurser på barnverksamheten. De är också brist på barninriktad personal. Endast en barnbibliotekarie anställd på 75 %, ger inte så mycket utrymme för att ha återkommande aktiviteter för ett större antal barn. Dock är det fortfarande så att de få aktiviteter som finns på biblioteket riktar sig till barn ålder 3 år och uppåt.

Under hösten 2017 gjordes en insats för de mindre barnen i form av ett småbarnscafé med hjälp av projektpengar, och mottagandet har varit blandat. Vissa träffar har det varit ca 10 barn och föräldrar, andra gånger bara 2 stycken. Dock så är Åstorp en kommun som är känd för att ha problem med att starta upp en ny verksamhet, och det tar oftast lång tid innan allmänheten får nys om att den ens finns, något som flera av mina kollegor har kunnat bekräfta när jag nämnt att det är svårt att få föräldrar och barn att komma. Under våren 2018 har det dock kommit en regelbunden grupp på ca 3 föräldrar med sina barn, och även fler nya ansikten har dykt upp lite mer sporadiskt.

Varför Bokstart?

Biblioteken i Sverige har erbjudit Barnens första bok sedan flera år tillbaka, och från 2009 har Åstorps kommun erbjudit *De små barnens bok*⁵ fram till 31 december 2017. De första åren var det ett större antal föräldrar som hämtade ut boken efter 8-månaderskontrollen, om man ser på den generella statistiken för en liten kommun som Åstorp, men runt år 2015 så sänktes antalet markant och genomsnittet låg på ca 19 hämtade böcker per år. Det är ett snitt på ca 15-25%⁶ av barnen i kommunen som varje år hämtat ut barnens första bok uträknat på åren 2009-2017.

Att det är ett så lågt antal föräldrar som valt att hämta ut boken finns det en stor bidragande faktor till. Det är att boken hade varit i bruk i 8 års tid, så när föräldrarna valt att skaffa syskon så har de avstått från att hämta ut boken då de redan hade ett exemplar hemma. Detta syns tydligt i vår statistik då exempelvis åren 2013-2017 hade ett myck-

4 <http://www.regeringen.se/contentassets/99b546bd5ae843a08a0dd2ac48241351/ny-bibliotekslag-ds-201213>

5 Widerberg, Siv. *De små barnens bok*. En bok för alla 2009

6 <http://www.astorp.se/toppmeny/paverka/kommunfakta/nyckeltal.4.30444591156ecbe-22f5a2c94.html>

et lågt antal uthämtade böcker, förmodligen på grund av att det äldre syskonet redan hade fått ett exemplar. Något som också har påverkat är att innehållet i boken och dess format inte har varit passande för ett barn på 8 månader. Sidorna har varit tunna och känsliga för ivriga små händer. Föräldrarna har inte heller riktigt vetat hur de ska använda boken, och den har istället blivit liggande till barnet är äldre. Detta var något som jag fick höra av ett stort antal föräldrar som jag mötte på kommunens olika familjecentraler, och det vanligaste svaret jag fick var att man inte ville hämta ut den gamla boken, ett tydligt tecken på att den inte var uppskattad.

Lägligt nog så erbjöds alla bibliotek i region Skåne att gå med i en forskningscirkel på Malmö Universitet, gärna med inriktning mot Bokstart, samma år som jag anställdes och jag såg möjligheten direkt att göra en givande insats för de små barnen i Åstorps kommun. Bokstart som projekt skapar en kontinuitet för barn och föräldrar att fortsätta besöka biblioteket, och att även BVC och familjecentralerna i kommunen blir involverade skapar en familjär känsla kring böcker och läsning. Alltså - Bokstart är något som bör tillhöra barnets uppväxt.

Bokstartifiering av biblioteket

När det blev bekräftat att Åstorps skulle delta i forskningscirkeln med fokus på Bokstart kontaktades vi av Region Skåne och Annelien van der Tang-Eliasson. Ett möte bokades in med mig, min dåvarande chef och Annelien där vi diskuterade vad Åstorps skulle kunna erbjuda och ha som fokus-punkt att utveckla inom området Bokstart.

Efter ett antal möten med region Skåne och träffar med forskningscirkeln så påbörjades processen med att bokstartifiera biblioteket. Tre bibliotek valdes ut att arbeta med detta som pilotkommuner, Åstorp, Sjöbo och Landskrona, och dessa tre kommuner träffas med jämna mellanrum tillsammans med Region Skåne. Åstorp fick fokus mot bibliotek, Landskrona mot BVC och Sjöbo förskolor.

Då Åstorp är en liten kommun med endast en anställd barnbibliotekarie så fanns inte möjligheten med hembesök vid 8 månader som de andra pilotgrupperna i Sverige arbetat med. Det konceptet som jag valde att utveckla var att när föräldrarna kom för att hämta ut barnens första bok, så skulle de även få en inbjudan till ett Bokstartstillfälle kallat 'Bokstart på Bibblan'.

Utöver detta så byttes barnens första bok ut till Stina Wirsen's fina barnvagnsbok Bok⁷, vilket var en mycket mer passande bok för en 8-månadersbebis med tjocka sidor och enkla men färgglada bilder. Att man dessutom kunde hänga den på vagnen eller i bilstolen var bara ett plus! Foldern med inbjudan som delades ut på biblioteken till föräldrarna gav dem även en chans att fylla i en liten checklista för att få en Bokstartpåse till sitt barn. Påsen innehöll fyra titlar samt vår egen Bokstartsmaskot, räven Bert, i gosedjursform, och information kring Bokstart.

---

7 Wirsen, Stina. Bok. 2017

Innehållet i påsen valdes ut med tanke på att barnet skulle kunna växa med böckerna, då Bokstart sträcker sig från 0-3 år. Där fanns två pekböcker, *Alla tre på förskolan*⁸ och *Krokodilen i bilen*⁹. Den sistnämnda fungerar utmärkt att använda vid sång med, något som togs i beaktning vid valet. De två andra böckerna var mer passande för en 3-åring, då de hade vanliga tunna sidor, och ett innehåll som var lite mer interaktivt och hade mer text för högläsning. *Pompes cirkusorkester*¹⁰, som var den ena, kunde man lyssna till de olika instrumenten samtidigt som man läser. Till föräldrarnas glädje så var det möjligt att stänga av musikfunktionen om det blir för mycket. *Mallan, pappan och förskolan*¹¹ var en bok som skulle passa bra att läsa när barnet har börjat på förskolan då de kan känna igen sig i situationer som sker i deras vardag. Alla filialer fick självklart både böcker och häften för att kunna dela ut till de lokala familjerna i de mindre orterna i kommunen.

Vidare så valde jag även att skapa en Bokstartshylla på vårt huvudbibliotek i Åstorp. Syftet med denna var att ge föräldrarna ett bredare utbud av litteratur som de kan utforska med sina barn, men även ge de äldre barnen som inte fått delta i Bokstart en möjlighet att kunna låna hem de böcker som delas ut.

8 Nilsson Thore, Maria. *Alla tre på förskolan*. 2017

9 Forsberg, Monica. *Krokodilen i bilen*. 2014

10 Huche le, Magali. *Pompes cirkusorkester*. 2016

11 Lindén, Jonas. *Mallan, pappan och förskolan*. 2016

Bokstart på Bibblan

Under ett år så planeras det in tre Bokstartsträffar för föräldrar med barn som hämtat ut barnens första bok under året 2018. Dessa träffar sker på huvudbiblioteket i Åstorp, då det inte var möjligt att ha träffar ute på filialerna i kommunen. Dels för att antalet utlämnade böcker på filialerna var väldigt lågt kontra huvudbiblioteket och dels för att det helt enkelt inte fanns utrymme i tid för mig att förflytta mig. En av dessa träffar genomfördes under forskningscirkelns period, och även om det var en liten skara barn och föräldrar som kom var alla nöjda, och tre bokpåsar delades ut.

Syftet med träffen var att ge föräldrarna verktyg för att kunna sjunga, rimma och ramsa och läsa högt för sina barn, och att avdramatisera detta. Läsning behöver inte vara krävande, utan ska vara lustfyllt för både barnet och den vuxne.

Vid första träffen jag hade var det fyra föräldrar med sina barn som kom. Alla hälsades välkomna och vi samlades på golvet och sjöng en välkomstsång för barnen där varje barn nämndes vid namn. Något som uppmuntrar till att vi vuxna ser och uppmärksammar barnet. Detta var ju dessutom ett lite speciellt tillfälle så det skulle kännas personligt. Det var ju för barnens skull vi var här.

Efter att alla välkomnades så fortsatte vi med att sjunga och dansa tillsammans, den sång jag hade valt ut var Honki-tonki som visades på storskärm med tillhörande youtubeklipp. Lite dans skapar alltid glädje!

Rim är även en del som är viktig i barnens läsutveckling, och därför var de självklart

att rim och ramsor också skulle få en del i Bokstart på bibblan. Jag själv upplevde att rim inte var så vanligt längre och det kändes viktigt att lyfta fram detta i gruppen. Ibland är rim och ramsor en enklare väg till läsning där kroppen får vara med, i alla fall när man talar om de små barnen.

Efter rimmen blev de lite fri lek och bus med barnens favoriter, Babblarna. Babblarna är ett färgglatt gäng som tagit Sverige med storm, men de är mer än ett gäng roliga karaktärer. De kan hjälpa barn i deras tidiga språkutveckling med sitt sätt att kommuni-

cera¹². Att barnen fick lov att spralla av sig var för att de senare skulle kunna fokusera vid det viktigaste momentet för Bokstartsträffen, den gemensamma högläsningen.

Med lugn och mjuk musik i bakgrunden började jag att läsa tre korta texter ur boken *Tänk om...*¹³, som är sånger och dikter som handlar om relationen mellan barn och deras föräldrar. Att skapa rätt stämning för gruppen var ett viktigt moment, så att det skulle kännas inbjudande för föräldrarna att läsa högt för sitt barn. Ett kort avbrott i form av att jag berättade lite om hur viktigt det är att läsa högt, och att man kan läsa hur man vill, följdes sedan av att föräldrarna fick varsitt exemplar av boken *RITA*, skriven av Stina Wirsén, och sedan fick de läsa högt gemensamt för sitt barn.

Musiken i bakgrunden skapade en positiv distraktion för de osäkra föräldrarna, då man inte kunde lyssna på varandra, och alla läste boken minst en gång för sitt barn. Något som var väldigt glädjande var att se att barnen gav sina föräldrar och boken full uppmärksamhet, trots att den lugna musiken i bakgrunden var ett youtube-klipp.

Detta var den avslutande delen i Bokstart på bibblan, men självklart erbjöds barn och föräldrar att stanna kvar på fika och lite fri lek där jag även visade upp bokstartspåsarna som 3 av barnen hämtade ut.

Tankar efter Bokstartsträffen

Mina generella tankar kring Bokstart var att något behövdes för att få de små barnen med föräldrar att komma till biblioteket. Projektet Bokstart var en rimlig utgångspunkt både i arbetstid och som aktivitet. Att det dessutom var möjligt att få pengar för projektet gjorde det enklare att få igenom till min chef. Barnen skulle få både läsningen och något roligt att se fram emot på besöken på biblioteket.

Bokstartsträffen var väldigt uppskattad av de föräldrar som kom. De upplevde att upplägget var på en lagom nivå, det kändes enkelt och naturligt med läsningen. En pappa sa att det var extra bra att jag själv började med att läsa högt, för att sedan ge föräldrarna förklaringen till vikten av läsning. Detta tyckte han gav mer insikt om läsningens betydelse och varför det är skillnad att läsa högt kontra att sätta barnet med en Ipad i handen.

Sedan kunde jag själv varit mer säker på min högläsning och övningsläst texterna lite mer. Jag hade även behövt ha lite mer ordning på själva programmet, men det var ingen som påpekade något, och för att vara första gången var det en väldigt lyckad träff, om jag får säga det själv!

Alla föräldrarna med barn stannade kvar efteråt och både fikade och lekte. Detta är en del som jag kände var viktig att vi tog med, för att visa att biblioteket är mer än bara böcker för småbarnsfamiljerna. Samtidigt gav de mig och föräldrarna tid att prata och diskutera bokpåsarna och dess innehåll, och även hur de skulle arbeta med läsningen hemma och få möjlighet att be om boktips, vilket ett par gjorde.

Bokpåsar och barnens första bok

Att vi gjorde bytet av barnens första bok har gett ett mycket bättre resultat på böcker

12 <http://babblarna.se/om-babblarna/>

13 Sjöberg, Lena. *Tänk om...* Visboken. 2014.

som hämtats ut. Fram till juni 2018 har ca 25 böcker delats ut runt om i kommunen på våra bibliotek. Siffran överstiger förra årets totala utdelning av boken på 12 stycken böcker. Att vi på ett halvår har delat ut ungefär den dubbla mängden böcker, kontra förra årets totala utdelning, visar att föräldrarna ville ha en förändring.

Bokpåsarna som vi delade ut har inte gått åt lika väl. Av de 15 föräldrarna som var tänkta att komma på bokstartsträffen var det enbart fyra som kom. Detta var inte helt oväntat då Åstorp som sagt är en kommun där det är svårt att få allmänheten att komma på arrangemang och öppen verksamhet om rutinen inte är inarbetad.

Det kan även påverka att när första träffen var, hade jag inte haft möjlighet att besöka alla familjecentraler i kommunen och berätta om den. Vet man inte vad det är, så väljer man kanske inte att komma.

Hur går vi vidare?

För att göra reklam för Bokstart så valde jag att besöka de tre familjecentralerna som ligger belägna i kommunen. Att röra sig där målgruppen befinner sig är oftast det enklaste om man vill få kontakt med dem, och det var enklare att jag tog mig till dem än att de skulle ta sig till Åstorps huvudbibliotek. Det intrycket jag fick var att personalen på plats var väldigt intresserade av vad Bokstart var, och vad det kunde ge familjecentralerna. Många av de som arbetat på BVC och familjecentralerna nämnde tidigare projekt som biblioteket har varit delaktig i, därav Mjölkdroppen som användes för att skapa bokpåsar till familjecentralerna via biblioteket.

Föräldrarna var mer intresserade av bokpåsen och dess innehåll. En fråga som ofta kom upp var om den verkligen var gratis och hur biblioteket bekostat den, en fråga om kanske inte var så rolig, men som behövdes besvaras. Åstorp är som nämnt innan en låginkomstgarkommun, och anledningen att gratisfrågan kom upp var för att föräldrarna inte ville betala för att delta. Att Bokstart är gratis är något som är självklart. Det ska bekostas av biblioteket eller annan kommunal instans som väljer att arbeta med det, vilket även Bokstart anser.

Något jag även uppmärksammade var att flera föräldrar som hade äldre barn med vilka de fick lov att delta i Bokstart, och uppvisade ett lättare missnöje med att det bara var barn som var födda under året 2017 som automatisk fick lov att delta i Bokstart.

På grund av detta valde jag att ge de barn som hämtat ut barnens första bok mellan åren 2015-2017 en chans att delta i Bokstart under sommaren. En folder med inbjudan har delats ut till föräldrarna som var intresserade och under augusti månad kommer dessa bokstartsträffar att hållas. Förhoppningsvis delas fler bokpåsar ut och det blir fler bokstartsfamiljer i kommunen.

I och med att besöken på familjecentralerna i kommunen tagit plats så har jag även börjat att ta kontakt med BVC, då de delar lokal med familjecentralerna. Som första steg har de fått all den information som Bokstart har i form av broschyrer och informationsblad som de placerat på BVC. Familjecentralerna fick också material som de kan dela ut till föräldrar som är intresserade och vi bokar kontinuerligt in träffar där jag besöker familjecentralerna, och de besöker biblioteken. Vidare är tanken att det ska finnas

bokpåsar eller hyllor med Bokstartsböcker på familjecentralerna. Hur detta ska ske och bekostas diskuteras fortfarande, men alla familjecentraler är positiva till detta och vill mer än gärna delta.

Ett led som också planeras att utforskas är bokstart och förskolan. I en lös diskussion med min förra chef började vi tala om en pilotförskola, och att jag i ett senare skede kanske kan ge förskolepersonal en kortare utbildning i ämnet bokstart. Dock så lär detta tyvärr inte gå av stapeln förrän 2019, om vi har tur.

Avslutande reflektioner

Projektet Bokstart har varit ett extremt roligt och givande arbete, och att få lov att fortsätta med detta känns fantastiskt. Att det har blivit ett antal Bokstartsfamiljer i kommunen, och att ryktet sprider sig mellan föräldrarna visar på att intresset finns och att fler vill delta.

Inför 2019 finns det självklart en del frågetecken kvar. Hur jag ska kunna arbeta vidare med detta projekt om vi inte får bidrag av kulturrådet är en av dessa. En annan fråga är hur BVC och förskolorna ska bli mer involverade i Bokstart på ett sätt som inte kräver gigantiska resurser. Självklart finns både kostnadsfrågan för bokpaketen och min arbetstid involverad i problematiken för 2019. Det är svårt att hålla uppe en viss standard om det saknas resurser.

Via region Skåne kommer vi tre som varit pilotbibliotek bli mentorer till en ny grupp bibliotek som ska arbeta med våra metoder för bokstart. Detta får vi mer information om vid årsskiftet, men att handleda och ha ett mentorskap kommer tyvärr ta en del av min tid för att utveckla Bokstart vidare, så BVC och förskolorna kanske inte blir aktuellt förrän 2020. Fördelen är att det kommer ge mig lite mer tid att utforma ett arbete som blir bra på biblioteket i första hand, och verkligen få det att bli en rutin i bibliotekets verksamhet. Just att det blir en rutin hos oss först är väldigt viktigt om Bokstart ska lyckas i Åstorp.